

**ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**
СИЛАБУС
навчальної дисципліни
ОХОРОНА ПРИРОДИ
2021 – 2022 н.р.

Анотація дисципліни

Вивчається передумови зародження природоохоронного руху, значення охорони природи для цивілізації. Навчальна дисципліна ознайомлює здобувачів із міжнародною та національною класифікацією природно-заповідних територій; із статусом та завданнями, режимом охорони та правовим режимом об'єктів та територій ПЗФ; із науковими основами та передумовами створення мережі природно-заповідних територій та об'єктів, складові екологічної мережі України та розкриває структурно-функціональну організацію територій природно-заповідного фонду; формує вміння аналізувати охоронний статусу біоти у національних та міжнародних червоних списках; розробляти екологічні програми і практичні рекомендації щодо збереження видів.

1. Опис навчальної дисципліни

Ступінь вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)
Освітня програма	014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)
Загальний обсяг дисципліни	4/120 (в кредитах ЄКТС)
Статус дисципліни	вибіркова
Інститут (факультет)	біолого-природничий факультет
Кафедра	екології та географії
Курс	1
Семестр	1
Вид підсумкового контролю	залік
Мова навчання	українська
Види занять	лекції, практичні
Методи навчання	Комплексна лекція із застосуванням інтерактивних методичних прийомів та інформаційних комп'ютерних технологій, пояснювально-ілюстративний інформаційно-повідомляючий, продуктивно-практичний та проектний методи, індуктивний, навчальні дискусії, створення ситуації зацікавленості.
Форма навчання	Денна
Лінк на дисципліну	посилання на розроблений електронний курс, розміщений у https://dspu.edu.ua/biolog/navch-zab/ Zoom Ідентифікатор конференції: 846 146 1858 Код доступу: 1eNetJ

Розподіл годин за видами робіт

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни: год / кредити ЄКТС	Кількість годин						Вид семестрового контролю		
				Аудиторні заняття					Самостійна робота	Курсова робота	Залік	Екзамен
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Денна	1	I	120/4	40	24	-	16	-	80	-	+	-

2. Викладачі	
Прізвище, ім'я, по батькові Посада E-mail: Тел.:	Стецула Надія Осипівна кандидат біологічних наук, доцент доцент кафедри екології та географії n.stetsula@gmail.com +38 0678483361
3. Характеристика навчальної дисципліни	
Мета навчання	Метою навчальної дисципліни є формування знань здобувачів щодо теоретичних та прикладних аспектів науково-практичної діяльності у сфері охорони природи; про вміння здійснювати науковий супровід природоохоронних заходів; про забезпечення збереження і відновлення генетичного, біологічного, екосистемного різноманіття та організації ведення збалансованого, невиснажливого, раціонального природокористування.
Компетентності	<p style="text-align: center;">Програмні компетентності</p> <p>При вивченні навчальної дисципліни студенти повинні оволодіти загальними та фаховими компетентностями:</p> <p>Здатність спілкуватися іноземною мовою. Здатність застосовувати знання на практиці. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (підприємницька компетентність). Прагнення до здоров'я, благополуччя і безпеки Здатність популяризувати у просвітницькій діяльності найважливіші досягнення національної та світової біологічної науки та освіти. Здатність застосовувати знання з природничих наук у напрямі сталого розвитку суспільства та аналізувати наслідки людської діяльності у природі. Здатність використовувати знання і практичні навички у галузі біологічних наук та на межі предметних галузей та вирішувати складні задачі і проблеми, які потребують інтеграції знань. Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі. Здатність формувати дослідницький стиль мислення учнів, методично грамотно та технічно безпечно проводити природничі дослідження у закладах загальної середньої освіти.</p>
Результати навчання	<p>Згідно освітньої програми програмними результатами навчання є здатність студентів:</p> <p>Визначати доцільність застосування різних методів наукового пізнання (спостереження, експеримент, збір та аналіз даних тощо) в освітньому процесі відповідно до змісту навчання. Розуміти сучасні тенденції розвитку природничих наук та їх внесок в реалізацію концепції сталого розвитку суспільства, вміти аналізувати новітні розробки в галузі біології та здоров'я людини у професійній діяльності. Розуміти концепції та досягнення сучасної біології, мати єдине системне бачення біологічних процесів.</p>
Пререквізити дисципліни	Передумовою для вивчення навчальної дисципліни «Охорона природи» є знання отримані здобувачами під час навчання у закладах загальної середньої освіти, на першому бакалаврському рівні вищої освіти та під час навчання спеціаліста за будь-якою іншою спеціальністю. Навчальна дисципліна створює передумови для формування професійних компетентностей.
Постреквізити дисципліни	Вивчення дисципліни необхідне для розвитку загальних (громадянських) та професійних компетентностей вчителя біології; для вивчення дисциплін: стратегія сталого розвитку, методика навчання біології та екології у закладах загальної середньої освіти; для написання курсової та магістерської роботи.

4. Програма дисципліни

Об'єктивні передумови зародження природоохоронного руху. Задачі курсу, його об'єм та контроль знань. Знайомство з основними розділами курсу. Поняття святилищ як витоків природоохоронної ідеї. Історичні зміни природних ландшафтів та біоти як процес втрати ландшафтного та біологічного біорізноманіття. Потреби у створенні заповідних територій як ділянок, не порушених дією антропогенних чинників. Особливості таких ділянок: фрагментованість, малі розміри, висока концентрація видів раритетної флори і фауни.

Значення охорони природи для цивілізації. Суть охорони природи: об'єкт, предмет, основні поняття та завдання. Охорона природи та природно-заповідний фонд. Природно-заповідний фонд – національне надбання. Зв'язки охорони природи з лісовим, мисливським та садово-парковим господарством. Актуальні природоохоронні дослідження: фундаментальні, регіональні та прикладні. Фінансування природоохоронних заходів, акцій і досліджень. Система природоохоронних грантів та напрямки підтримки досліджень. Сучасний стан природно-охоронних досліджень та ініціатив в Україні та світі. Служби локального та глобального моніторингу.

Класифікація природно-заповідних територій. Поняття природоохоронна територія, природно-заповідний фонд. Функціональна класифікація за С.М. Стойко, 1982. Міжнародна класифікація заповідних територій. Національна класифікація територій природно-заповідного фонду (ПЗФ) в Україні. Сучасна класифікація ПЗФ України. Основні засоби збереження та використання. Порівняння та шляхи вдосконалення категоріальної структури. Функції заповідних об'єктів. Критерії відбору заповідних територій

Природні заповідники. Природні та історико-культурні заповідники, їх найвідоміші зразки та значення у збереженні біорізноманіття та історико-культурної спадщини. Поняття, статус та завдання, режим охорони та правовий режим природних заповідників. Функціонування природних заповідників. Характеристика природних заповідників України.

Біосферні заповідники. Мета створення, унікальність та значення для людства біосферних заповідників. Стратегія розвитку біосферних резерватів (Севільська конференція 1995 р.). Статус та завдання, режим охорони та правовий режим біосферних заповідників. Характеристика біосферних заповідників України. Функціональне зонування території. Модель екофункціонального зонування біосферного заповідника.

Національні природні парки. Регіональні ландшафтні парки. Поняття, статус та завдання національних природних парків. Типи національних природних парків. Зонування території національних природних парків. Статус та завдання регіональних ландшафтних парків та критерії їх створення. Зонування території регіональних ландшафтних парків. Характеристика національних природних та регіонально ландшафтних парків України.

Заказники. Пам'ятки природи. Заповідні урочища. Природно-заповідні об'єкти колекційно-паркового типу. Загальні положення про заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища. Статус, завдання, режим охорони та правовий режим заказників, пам'яток природи, заповідних урочищ. Характеристика заказників, пам'яток природи, заповідних урочищ Львівської області. Загальні положення про ботанічні сади. Завдання ботанічних садів та їх естетична цінність. Режим охорони ботанічних садів. Статус, завдання, режим охорони дендрологічних та зоологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.

Створення природно-заповідних територій. Сутність необхідності та принципи резервування. Державні заходи у сфері резервування. Виділення природних територій під заповідання. Підготовка і подання клопотань про організацію чи оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Розгляд клопотань про створення чи оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Прийняття рішення про створення чи оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду та їх охоронних зон.

Система природно-заповідних територій. Теорії заповідної геосозології. Географічні засади формування репрезентативної мережі природно-заповідних територій. Поняття про систему природно-заповідних територій. Категоріально-функціональна структура системи природно-заповідних територій. Вимоги до системи природно-заповідних територій. Принципи і підходи до формування системи природно-заповідних територій. Підсистема особливо цінних природних комплексів.

Екологічна мережа. Поняття екомережі, природний регіон (ядро), природний коридор, буферна зона, концепція земель. Наукові основи та передумови створення мережі природно-

заповідних територій та об'єктів. Складові екологічної мережі України. Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі. Перспективи розвитку екологічної мережі в Україні. Природні умови України як визначальний фактор структури екологічної мережі. Репрезентативність природно-заповідних територій в контексті розбудови екомережі. Транскордонна мережа природоохоронних територій. Смарагдова мережа Європи.

Структурно-функціональна організація територій природно-заповідного фонду. Функції природно-заповідних територій. Проектування територіальної організації природно-заповідних територій. Функціональне зонування. Режими збереження екосистем. Менеджмент екосистем. Поняття про менеджмент-плани. Критерії відбору заповідних територій. Основні напрямки наукових досліджень на заповідних територіях. Літопис природи. Специфіка наукових досліджень на територіях та об'єктах ПЗФ різного цільового призначення і режиму. Схема представлення щорічної інформації про підсумки науково-дослідної роботи. Напрями розвитку екологічної освіти та виховання на базі природоохоронних територій, у засобах масової інформації. Навчальні фільми про природу. Діяльність екологічних таборів. Календар природи. Созотехнологія проектування створення природно-заповідних територій. Ведення кадастру природно-заповідного фонду.

Правові основи охорони природи. Законодавство України. Національні та міжнародні червоні списки. Правовий режим заповідних територій. Участь України у міжнародних угодах. Конвенція про біологічне різноманіття, Бернська конвенція, Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин, Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення.

Тематика практичних занять

1. Історія розвитку охорони природи в Україні
2. Природно-заповідний фонд України його формування та управління
3. Характеристика заповідних територій Українських Карпат
4. Біосферні та природні заповідники України.
5. Національні природні парки та регіонально ландшафтні парки.
6. Заказники, пам'ятки природи та заповідні урочища.
7. Аналіз охоронного статусу тварин у національних та міжнародних червоних списках
8. Дослідження структури "Літописів природи" для заповідників.

1. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента з дисципліни включає: опрацювання теоретичного матеріалу; виконання завдань згідно з переліком компетенцій, що формуються у межах кожної теми навчальної програми; підготовку до підсумкової контрольної роботи; співбесіда з лектором та підготовку до семестрового заліку.

1. Проаналізувати історичні зміни природних ландшафтів та біоти як процес втрати ландшафтного та біологічного біорізноманіття.

2. Встановити зв'язки природно-заповідної справи з лісовим, мисливським та садово-парковим господарством.

3. Навести актуальні природоохоронні дослідження: фундаментальні, регіональні та прикладні.

4. Опишіть функції заповідних об'єктів.

6. Розробіть презентацію природного заповідника України (на вибір студента).

7. Розробіть презентацію національного природного парку України (на вибір студента).

8. Розробіть презентацію регіонально ландшафтного парку України (на вибір студента).

9. Охарактеризуйте заказники, пам'ятку природи, заповідні урочища Львівської області або своєї місцевості.

10. Розгляньте підсистему особливо цінних природних комплексів.

11. Подайте загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі.

12. З'ясуйте функціональне зонування територій природно-заповідного фонду.

13. Опишіть напрями розвитку екологічної освіти та виховання на базі природоохоронних територій, у засобах масової інформації.

14. Презентуйте навчальні фільми про природу.

15. Оцініть діяльність екологічних таборів.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Контроль знань студентів здійснюється під час відповідей на практичних заняттях, підсумковою контрольною роботою, самостійною роботою та співбесідою з лектором. Формою підсумкового контролю є залік.

Поточна успішність (max = 100) складається з балів, отриманих на *практичних заняттях (40 балів)*, виконаній *контрольній роботі (20 балів)*, *самостійною роботою (10 балів)*, *співбесіди з лектором (30 балів)*.

Розподіл 100 балів між видами робіт

Види запланованих робіт	Кількість балів
Відповіді на практичних заняттях	40
Підсумкова контрольна робота	20
Самостійна робота	10
Співбесіда з лектором	30
Всього балів	100

При оцінюванні на *практичних заняттях (40 балів)* враховуються: повнота виконання завдань; правильність та якість виконання завдань; наявність висновків; акуратність в оформленні та усні відповіді: рівень осмислення навчального матеріалу; повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення. Сумарна кількість балів, виділених на оцінювання практичних робіт виводиться шляхом оцінювання *восьми* практичних робіт за бальною шкалою: «5», «4», «3», «2», «1» бали.

«5» балів отримує студент, який правильно і якісно виконав усі запропоновані завдання практичної роботи; інтерпретує отримані результати та робить конструктивні висновки; формулює практичні рекомендації; усні відповіді повні, чіткі, послідовні та доказові.

«4» бали отримує студент, який виконав усі запропоновані завдання практичної роботи, проте в окремих завданнях кожної теми допускає незначні неточності; інтерпретує отримані результати та робить висновки; формулює практичні рекомендації; в усних відповідях наявні фактичні та стилістичні помилки;

«3» бали отримує студент, який виконав запропоновані завдання практичної роботи, проте допускає значні неточності; усні відповіді не структуровані, часто порушується послідовність та логіка викладу; допускає неточності у трактуванні понять; за сторонньої допомоги не здатен інтерпретувати отримані результати та робити висновки.

«2» бали отримує студент, який виконав менше половини запропонованих завдань і не самостійно; усні відповіді не структуровані, часто порушується послідовність та логіка викладу; не здатен інтерпретувати отримані результати та робити висновки; допускає значні неточності у трактуванні понять.

«1» бал отримує студент, який частково виконав запропоновані завдання і не самостійно; у відповідях наявні фактичні та стилістичні помилки; не здатен інтерпретувати отримані результати та робити належні висновки.

Самостійна робота (10 балів) виконує студент у формі **презентації**.

Оцінювання самостійної роботи

№	Критерії	Бали
1	Вступ: актуальність теми, мета, завдання та план самостійної роботи	2
2	Основна частина роботи:	4
	повнота викладення матеріалу, рівень науковості	2
	відповідність інформації на слайдах плану самостійної роботи, наявність схем, рисунків, таблиць, фото, діграм	1
4	Висновки (відповідність поставленим завданням)	1
5	Загальне технічне оформлення, кідькість слайдів (n = 15)	1
6	Захист самостійної роботи	2
ЗАГАЛЬНА СУМА БАЛІВ		10

Бали знімаються:

- за не повне виконання мети презентації (малу кількість слайдів, їх низьку інформативність, має слайди не за темою презентації);
- не високий рівень науковості рисунків і інформації на слайдах;
- не достовірну або перекручену інформацію;
- спотворення пропорцій рисунків і фото (розтягнення або звуження);
- низьку якість фото;
- низький рівень естетичного оформлення слайдів.

Контрольна робота (20 балів) передбачає виконання теоретичних та тестових завдань з навчальної дисципліни. Сумарна кількість балів, виділених на оцінку контрольної роботи виводиться шляхом оцінки якості виконаних завдань, що включає: виконання усіх запропонованих завдань контрольної роботи; повноту розкриття питання та його практичну спрямованість.

При оцінюванні *співбесіди з лектором (30 балів)* враховується рівень осмислення навчального матеріалу; рівень сформованості теоретичних знань і практичних вмінь; повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення; використання додаткової літератури; порівняння, зв'язок з практикою, наявність висновків.

Семестрова підсумкова оцінка у семестрі визначається як сума балів з усіх видів навчальної роботи.

Оцінка виставляється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

Залік за талоном №2 і перед комісією проводиться в письмовій формі з оцінюванням за стобальною шкалою.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Мультимедійний проектор, комп'ютер, інтерактивна дошка, програми Microsoft Office 2016.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

основна:

1. Андрієнко Т.Л. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації / Т.Л. Андрієнко, В.А. Онищенко, М.Л. Клестов, О.І. Прядко, Р.Я. Арап. – К.: Фітосоціоцентр, 2001. – 60 с.
2. Борейко В. Е. Популярный биографо-библиографический словарь-справочник деятелей заповедного дела и охраны природы Украины, царской России и СССР (1860–1960) / В. Е Борейко. – Киев, 1995. – Серия: История охраны природы. – Выпуск 5. – Том второй (М–Я). – 224 с.
3. Борейко В. Е. Введение в природоохранную эстетику / В. Е Борейко. – Киев: КЭКЦ, 1997. – Серия Охрана дикой природы. – Выпуск 5. – 96 с.
4. Борейко В. Е. История заповедного дела в Украине / В. Е Борейко. – Киев, 1995. – Серия: История охраны природы. – Выпуск 2. – 184 с.
5. Липа О. Л. Заповідники та пам'ятки природи України (реєстр-довідник) / Липа О. Л., Федоренко А. П. – К.: Урожай, 1969. – 187 с.
6. Мудрак О.В. Заповідна справа. Практикум / О.В. Мудрак, Г.І. Кравчук, Ю.А. Єлісавенко, М.А. Дзюмак. – Вінниця: ВНАУ, 2011. – 96 с.
7. Мельник Л.Г. Основи стійкого розвитку: навч. посіб. / Л.Г. Мельник. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2006. – 383 с.
8. Стойко С.М., Тасенкевич Л.О., Мілкіна Л.І. та інш. Флора і рослинність Карпатського заповідника. – К.: Наукова думка, 1982. – 220с.
9. Стойко С.М. Національні парки та заповідники Гуцульщини, їх значення для збереження природної культурної та історичної спадщини / С.М. Стойко, П. Трибун // Історія Гуцульщини. – Львів: Логос. 1999. – С. 93–122.
10. Царик Л.П. Природні заповідні території / Л.П. Царик. – Тернопіль, 1998. – Т.4. – 60с.

Додаткова

11. Барна М.М. Голицький ботаніко-ентомологічний заказник загальнодержавного значення / М.М. Барна, Л.П. Царик, В.М. Черняк. – Тернопіль: Лілея. 1997. – 62с.

12. Закон України “Про екологічну мережу” // Відомості Верховної Ради. – 2004, №45.
13. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” // Відомості Верховної Ради. – 2004, №3.
14. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” // Відомості Верховної Ради. – 1992, №34.
15. Закон України “Про Червону книгу України” // Відомості Верховної Ради. – 2002, №30.
16. Зелена книга України / під загальною редакцією члена-кореспондента НАН України Я.П. Дідуха – К.: Альтерпрес, 2009. – 448 с.
17. Програма Літопису природи для заповідників та національних природних парків / За ред. Т.Л. Андрієнко. – К.: Академперіодика, 2002. – 103с.
18. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я.П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.
19. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.

Методичне забезпечення:

20. Стецула Н. Охорона і раціональне використання рослинного і тваринного світу: навчально-методичний посібник до виконання практичних робіт / Н. Стецула, Л. Слободян. – Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. – 56 с.
21. Загороднюк І.В. Охорона тварин: метод. посіб. для студ. спец. “Екологія” та “Біологія” / Ігор Загороднюк; Держ. закл. “Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ: Вид-во “ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2012. – 52 с.

Викладачі _____ Надія СТЕЦУЛА
Підпис Ініціали та прізвище

Схвалено на засіданні кафедри екології та географії

Протокол № _____ від _____ 2021 року

Завідувач кафедри _____ Ірина БРИНДЗЯ
Підпис Ініціали та прізвище

